

Bydło czerwone szwedzkie – propozycja kojarzenia międzyrasowego ras mlecznych

Aleksander Osten-Sacken

Holenderska Genetyka Plus Sp. z o.o.

W okresie kilkunastu najbliższych lat znaczna część pogłowia krów mlecznych na świecie będzie mieszańcami, pochodzącymi z krzyżówek międzyrasowych. Takie radykalne zmiany w hodowli bydła mlecznego będą spowodowane tym, że zwierzęta czysto rasowe coraz częściej mają różnego rodzaju kłopoty zdrowotne. Taki pogląd zaczyna pojawiać się w wielu miejscach na świecie i wydaje się, że jest on w znacznej mierze uzasadniony.

Dominującą i najliczniejszą rasą mleczną jest bydło holsztyńsko-fryzyjskie, i to właśnie wśród zwierząt tej rasy nasilają się w ostatnich latach problemy zdrowotne. Jest to w dużej mierze spowodowane uzyskiwanymi przez nie coraz wyższymi wydajnościami, w części wynika jednak z nieumiejętności prawidłowego, dostosowanego do ich potrzeb żywienia. Pewien wpływ na taki rozwój sytuacji może też mieć wzrastający wciąż stopień zimbredowania populacji holsztyńsko-fryzyjskiej.

Rasa holsztyńsko-fryzyjska ze względu na swoje zalety z pewnością pozostanie rasą dominującą wśród bydła mlecznego. Wymagać to będzie jednak zwrócenia większej uwagi na cechy funkcjonalne – tendencję taką możemy obserwować w zmianach indeksów selekcyjnych, nasilającą się zwłaszcza w ostatnich latach. Dużo mniejsze znaczenie będzie miało w przyszłości dalsze zwiększanie potencjału produkcyjnego zwierząt tej rasy – już obecnie jest on wystarczający dla olbrzymiej większości hodowców. Alternatywną możliwością dla rolników poszukujących innych rozwiązań może być krzyżowanie międzyrasowe, wykorzystujące efekt heterozji.

Podstawą rozpoczęcia produkcji mleka przy wykorzystaniu mieszańców jest wytypowanie ras, które wydajnością mleka, a także kalibrem, nie odbiegają zbytnio od krów holsztyńsko-fryzyjskich. Taką rasą może być bydło czerwone szwedzkie (Swedish Red), spełniające najlepiej te założenia. Ważne jest bowiem to, że rasa ta nie jest absolutnie spokrewniona z holsztyńsko-fryzyjską, co jest warunkiem uzyskania efektu heterozji. Z tych względów buhaje rasy czerwonej szwedzkiej używane są obecnie w ponad 30 krajach na świecie do wytwarzania mieszańców. Zjawisko to trwa już kilkanaście lat, ale znaczne nasilenie nastąpiło dopiero w ostatnich latach. W 2006 roku liczba wyeksportowanych ze Szwecji porcji nasienia (słomek) buhajów rasy czerwonej szwedzkiej przekroczyła po raz pierwszy 500 tysięcy.

W 2006 roku średnia wydajność 140 975 krów bydła czerwonego szwedzkiego, objętych oceną mleczności w Szwecji, wyniosła przeciętnie 8633 kg mleka, o zawartości tłuszczu 4,32% i białka 3,49% (laktacja 365 dni). Wydajność mleka jest tylko o niecałe 10% niższa od wydajności krów holsztyńsko-fryzyjskich objętych oceną w Szwecji, ale przy istotnie lepszym składzie mleka (różnica łączna dla tłuszczu i białka wyniosła blisko +0,5% na korzyść rasy czerwonej szwedzkiej). Ale zalety krów rasy czerwonej szwedzkiej to przede wszystkim doskonała zdrowotność – niski poziom komórek somatycznych, dobra płodność, łatwe wycielenia i niski wskaźnik martwych urodzeń cieląt. Szwedzcy hodowcy twierdzą wręcz, że krowy tej rasy cielą się najłatwiej ze wszystkich ras mlecznych na świecie. Jeśli chodzi o kaliber, to przeciętna wysokość w krzyżu tych krów wynosi 140-145 cm, a masa ciała 550-650 kg. Są one też nieznacznie lepiej umięśnione od krów rasy hf, zachowując przy tym charakter mleczny, ponadto utrzymują w laktacji lepszą kondycję (średnio o 0,5 pkt. w skali BCS) w krytycznym okresie 60-120 dni po wycieleniu. Może to mieć pozytywny wpływ na skuteczność zacieleń i rzadsze występowanie schorzeń metabolicznych w okresie najwyższych dziennych wydajności.

Największymi importerami nasienia buhajów rasy czerwonej szwedzkiej są Stany Zjednoczone Ameryki Północnej i Wielka Brytania. Dlatego wyniki krzyżowania z rasą holsztyńsko-fryzyjską pokazano na przykładzie tych właśnie krajów (tab. 1, 2 i 3). Również hodowcy włoscy są bardzo zainteresowani użyciem tej rasy do wytwarzania mieszańców – efekty takiego kojarzenia przedstawiono w tabelach 4 i 5. Obecnie w prawie wszystkich krajach europejskich stosuje się do krzyżowania międzyrasowego nasienie buhajów rasy czerwonej szwedzkiej, a od połowy 2006 roku używają go także hodowcy w Polsce. Generalnie można stwierdzić, że mieszańce F₁ (czerwona szwedzka x holsztyńsko-fryzyjska) charakteryzują się zbliżoną wydajnością do krów czysto rasowych hf, przy czym zawartość suchej masy w ich mleku jest znacząco wyższa; także poziom komórek somatycznych ulega istotnemu obniżeniu – w przypadku Włoch (tab. 4) nawet o blisko 47%. Poza tym poprawie ulegają wszystkie wskaźniki rozrodu – zmniejsza się liczba zużytych porcji nasienia (słomek) przypadających na stwierdzoną ciążę, skraca się okres międzyciążowy (tab. 5), a także zmniejsza się od-

Tabela 1
Efekty produkcyjne krów rasy hf i mieszańców – Kalifornia, USA (wg Heins, Hansen i Seykora, Uniwersytet Minnesota, 2006 r.)

Wyszczególnienie	Rasa holsztyńsko-fryzyjska		Mieszańce skandynawska czerwona* x holsztyńsko-fryzyjska	
	kg	liczba krów	kg	liczba krów
Wydajność mleka:				
I laktacja	9889	380	9281	328
II laktacja	11 882	285	10 743	243
III laktacja	12 232	111	11 234	72
Tłuszcz + białko:				
I laktacja	659,5		639,9 (-3%)	
II laktacja	797,5		751,2 (-6%)	
III laktacja	826,5		775,9 (-6%)	

*rasa czerwona szwedzka i czerwona norweska